

Opvoedondersteuning bij mediaopvoeding

© 2011 Nederlands Jeugdinstituut

Niets uit deze uitgave mag worden vermenigvuldigd en/of openbaar gemaakt door middel van druk, fotokopie, microfilm of op enige andere wijze zonder voorafgaande schriftelijke toestemming.

Het Nederlands Jeugdinstituut heeft dit rapport geschreven op basis van input in de kenniskring Mediaopvoeding.

Auteurs

Nikken, P. & Addink, A.

Met medewerking van:

Plonie van den Biggelaar

Frederike Lems

Saskia Mastenbroek

Moniek Mors

Justine Pardoën

Marlies Rekers

Anneke van Soest

Henriette Walter

Irene Terlouw

Karien Verhappen

Cubiss

Kind of Media

Stadsbibliotheek Haarlem

JSO

Mijn Kind Online/Ouders Online

Opvoedbureau Utrecht

GGD Den Haag

Bibliotheek Enschede

CJG regio Arnhem

NJi / Universiteit Utrecht - Onderwijskunde

Nederlands Jeugdinstituut

Catharijnesingel 47

Postbus 19221

3501 DE Utrecht

Telefoon (030) 230 63 44

Website www.nji.nl

Infolijn (030) 230 65 64, e-mail info@nji.nl

Inhoudsopgave

Inleiding 4

- Aanleiding 4
- De kenniskring mediaopvoeding 4
- Over dit rapport 5

1. Wat is mediaopvoeding? 6

2. Opvoedondersteuning bij mediaopvoeding 6

3. Stand van zaken in de praktijk 7

- Vragen van ouders 7
- De rol en taken van de professionals 7
- Kwaliteit en volledigheid van kennis over mediaopvoeding 7
- Competenties en vaardigheden van professionals 8

4. Taken en functies van professionals bij mediaopvoedondersteuning 9

- Bewustwording van ouders vergroten 9
- Informatie en voorlichting 9
- Vergroten van vaardigheden van ouders/aanbieden van praktische steun 10
- Bevorderen van sociale steun en zelfhulp rondom mediaopvoeding 11
- (Vroegtijdig) signaleren en verwijzen 11

5. Het aanbod van opvoedondersteuning 12

- Bibliotheek 12
- Gemeentelijke Gezondheidsdienst (GGD) / Jeugdgezondheidszorg (JGZ) 12
- Centrum voor Jeugd en Gezin (CJG) 13
- Opvoedbureau 14

6. Aanbevelingen 15

- Ontwikkelingsschema naar leeftijd 15
- Informatie toegankelijk maken 15
- Professionals mediawijs maken 15
- Mediaopvoeding en mediawijsheid meer nadrukkelijk benoemen als speerpunt 16
- Bronnenkaart 16

Inleiding

Aanleiding

De manier waarop kinderen en jongeren via de media communiceren, informatie zoeken en zich vermaken is de laatste decennia sterk veranderd. Televisie, internet en andere media spelen een steeds grotere rol in de ontwikkeling van kinderen en jongeren. De media kunnen risico's en gevaren met zich meebrengen, maar veel meer nog kunnen ze het leven van kinderen en jongeren verrijken, veraangemen en kansen bieden. Dat gaat niet vanzelf. Ouders dragen bij aan het opgroeien en ontwikkelen van hun kinderen. Ouderlijke begeleiding bij het mediagebruik is daarom voor kinderen ook van groot belang om te leren bewust om te gaan met de media, zodat de kans op positieve uitkomsten het grootst is en de kans op risico's het kleinst.

Gewild of ongewild doet elke ouder aan mediaopvoeding, maar het is de vraag of ouders daar voldoende bewust aan toe kunnen komen. Het onderwerp mediaopvoeding lijkt in ieder geval in de dagelijkse praktijk van de professionele opvoedingsondersteuning nog weinig aandacht te krijgen. Belangstelling in de sector is er echter wel en neemt ook toe.

De Kenniskring Mediaopvoeding

In januari 2010 is het Nederlands Jeugdinstituut (NJI) met een kenniskring¹ gestart met als thema opvoedondersteuning bij mediaopvoeding. Rond het thema leven verschillende vragen en veronderstellingen: 'Welke vragen hebben ouders op het gebied van mediaopvoeding?' Sluit het aanbod van opvoedondersteuning aan bij de behoefte van ouders op dit gebied? Hoe worden ouders het best geïnformeerd over risico's en mogelijkheden van de media voor de ontwikkeling van kinderen? Beschikken professionals over voldoende informatie, competenties en vaardigheden om ouders te ondersteunen bij vragen rondom media en opvoeding? In zes bijeenkomsten heeft de kenniskring in 2010 en begin 2011 het thema en vragen als bovenstaande gezamenlijk onderzocht.

Het algemeen uitgangspunt van de NJI kenniskringen is dat professionals in de praktijk allerlei ervaringen opdoen en daarmee veel impliciete kennis vergaren. Door die impliciete kennis in de kenniskring in te brengen en te delen met collega's ontstaat gedeelde expliciete kennis. Op basis van die gedeelde nieuwe kennis kan worden voortgebouwd; het geeft aanzetten voor beleid.

De kenniskring Mediaopvoeding bestond uit een groep van ongeveer tien personen, werkzaam bij de bibliotheek (Haarlem), Centrum voor Jeugd en Gezin (Regio Arnhem en Enschede), de GGD (Den Haag), het Opvoedbureau (Utrecht), het expertisecentrum voor Jeugd, Samenleving en Opvoeding (JSO), Mijn Kind Online/Ouders Online en Cubiss, of betrokken als stagiaire bij het Nederlands Jeugdinstituut. Bij de voorbereiding is ook inbreng geleverd door adviesbureau Kind of Media. Het

¹ *Het Nederlands Jeugdinstituut organiseertop verschillende terreinen rond jeugd, opvoeden en opgroeien zogenaamde kenniskringen. Een kenniskring bestaat uit deelnemers uit verschillende organisaties en werkvelden die hun kennis delen, expliciet omschrijven en ontwikkelen. Meestal zijn vragen uit de praktijk de aanleiding om een kenniskring te organiseren. Voor meer informatie: www.nji.nl/kenniskringen.*

NJi is de deelnemers van de kenniskring Mediaopvoeding zeer erkentelijk voor hun enthousiaste inbreng en deelname.

Over dit rapport

Deze notitie doet verslag van de bevindingen van de kenniskring Mediaopvoeding. De kenniskring heeft achtereenvolgens de volgende vragen geformuleerd en daar een antwoord op gezocht:

1. Wat is mediaopvoeding?
2. Wat verstaat de kenniskring onder opvoedondersteuning bij mediaopvoeding?
3. Wat is de stand van zaken in de praktijk? Welke knelpunten ervaren professionals in de praktijk met betrekking tot opvoedondersteuning bij mediaopvoeding?
4. Welke taken en functies hebben professionals bij opvoedondersteuning bij mediaopvoeding?
5. Welke taken/functies hebben verschillende organisaties op het gebied van opvoedondersteuning? (met voorbeelden uit de praktijk).

In de volgende vijf paragrafen worden de antwoorden op deze vragen beschreven. De notitie sluit af met een aantal aanbevelingen van de kenniskring om de ondersteuning aan ouders bij hun mediaopvoeding verder te ontwikkelen.

De bijeenkomsten van de kenniskring staan ook samengevat op de website van het Nederlands Jeugdinstituut: www.nji.nl/kenniskringen > mediaopvoeding.

1. Wat is mediaopvoeding?

De kenniskring verstaat onder mediaopvoeding het deel van de ouderlijke opvoeding dat ertoe bijdraagt dat kinderen in hun vrije tijd bewust, prettig en veilig om kunnen gaan met de media. Het gaat om de interactie en het gesprek dat ouders aan kunnen gaan met hun kinderen over televisie, films, games, internet en ook boeken. Ouders beschikken over kennis, vaardigheden en middelen om, in overeenstemming met de fase van ontwikkeling, hun kinderen te stimuleren en te enthousiasmeren, maar ook te begeleiden of te beperken bij de keuzes voor inhoud en de tijd die kinderen aan de media besteden.

Mediaopvoeding thuis sluit aan op de ontwikkelingsmogelijkheden in mediagebruik die voorzieningen zoals school, bibliotheken en instellingen voor jeugdwerk bieden.

2. Opvoedondersteuning bij mediaopvoeding

Onder opvoedingsondersteuning bij mediaopvoeding verstaat de kenniskring de (professionele) ondersteuning van ouders bij mediaopvoeding zodat hun kinderen in de vrije tijd bewust, prettig en veilig om kunnen gaan met de media. Opvoedingsondersteuning voor media sluit aan op en maakt deel uit van ondersteuning van andere opvoed- en opgroeiaspecten. Opvoedingsondersteuning is een verzamelterm voor allerlei activiteiten gericht op het verbeteren van de opvoedingssituatie van kinderen. Ouders zijn hier het aangrijpingspunt, vanuit de gedachte dat zij in eerste instantie verantwoordelijk zijn voor de opvoeding van de kinderen.

3. Stand van zaken in de praktijk

Om zicht te krijgen op opvoedondersteuning bij mediaopvoeding in de praktijk zijn bij de start van de kenniskring bij twintig professionals een interview over dit thema afgenomen (Verhappen, 2009). Ook tijdens de bijeenkomsten van de kenniskring is de stand van zaken in de praktijk besproken. Op basis van de interviews en de bijeenkomsten komt het volgende beeld naar voren:

Vragen van ouders

Het onderwerp mediaopvoeding is in de dagelijkse praktijk van opvoedingsondersteuning geen hot issue. Ouders stellen uit zichzelf vooralsnog weinig vragen over mediaopvoeding aan professionals. Ten eerste, omdat sommige ouders sowieso een drempel ervaren om vragen te stellen, en ten tweede, omdat ouders geneigd zijn pas vragen te gaan stellen wanneer de opvoedsituatie onder druk staat en zij echte nood ervaren. Als professionals het onderwerp naar voren brengen, of een bijdrage leveren aan een bijeenkomst over het onderwerp, blijkt er wel een grote latente behoefte aan informatie te zijn onder ouders. Ouders reageren dan wel en blijken het een belangwekkend onderwerp te vinden waarover ze van gedachten willen wisselen. Volgens professionals is er bij ouders dus eigenlijk sprake van onwetendheid en is meer bewustzijn nodig.

In de bijeenkomsten van de kenniskring kwam naar voren dat opvoedondersteuners het onderwerp zelf ook nog niet standaard ter sprake brengen, terwijl verschillende media inmiddels vrijwel standaard in alle gezinnen worden gebruikt. *Het lijkt er dus op dat het onderwerp mediaopvoeding meer naar de ouders toe gebracht moet worden.*

De rol en taken van de professionals

Voor professionals is het een belangrijke vraag welke rol zij moeten innemen in kwesties die met mediaopvoeding te maken hebben. Omdat er vanuit ouders nog niet veel vragen komen, zetten organisaties zich nog niet erg actief in voor dit onderwerp. Mediaopvoeding wordt net als door veel ouders ook door professionals nog niet altijd als urgentie gezien. Professionals die wel actief willen zijn moeten erg pionieren en kunnen zich gehinderd voelen door hun voorlopers positie. *De taken die professionals moeten uitvoeren zijn nog niet helder gedefinieerd binnen de beroepsgroep. Er is geen beleidskader, noch voor professionals in het algemeen, noch per beroepsgroep. Ook zijn er geen competenties gedefinieerd.*

Kwaliteit en volledigheid van kennis over mediaopvoeding

Professionals die actief willen zijn op het thema mediaopvoeding ervaren dat er meerdere problemen zijn.

- Het zelf vergaren van informatie om vragen van ouders te kunnen beantwoorden is moeilijk. Er is wel veel informatie, maar het aanbod is versnipperd en niet altijd van eenzelfde kwaliteit of met dezelfde boodschap. Professionals zijn daardoor onzeker of zij de vragen wel goed kunnen beantwoorden.
- Vragen waar ouders mee zitten gaan niet alleen over het mediagebruik, maar hebben vaak ook een algemene opvoedingscomponent (bijvoorbeeld grenzen stellen). Professionals beantwoorden vragen doorgaans dan ook vanuit het kader van de algemene opvoeding. Op zich voldoet dat, maar tegelijk voelen professionals zich onzeker of ze niet specifieker moet antwoorden op de media-component.

- Ook wordt ervaren dat kennis ontbreekt om specifieke groepen van ouders met vragen over media op maat te kunnen ondersteunen. Ouders uit migrantengroepen hebben soms bijvoorbeeld andere opvattingen over de media en over opvoeding dan autochtone ouders. Daar een geschikt antwoord of opvoedadvies bij geven is voor veel professionals nog moeilijk omdat het onbekend terrein is.

In de kenniskring komt naar voren dat vooral behoefte bestaat aan a) toegankelijke en kwalitatief goede informatie over richtlijnen voor mediagebruik door kinderen in verschillende leeftijdsgroepen, b) toegankelijke onderzoeksresultaten, c) good practices, en d) cursusinformatie. *Samenvattend ontbreekt het professionals dus aan op maat gesneden kennis rond mediaopvoeding.*

Het aanbod opvoedsteun rond mediagebruik

Omdat er nog te weinig door professionals wordt gedaan aan opvoedingsondersteuning rond media is nog niet uitgekristalliseerd hoe informatie over dat onderwerp aan de doelgroep of –groepen moet worden aangeboden en welke informatie het meest efficiënt is. *Mede door een gebrek aan eigen ervaring is nu nog onduidelijk of bijvoorbeeld websites, folders, trainingen of groepsgesprekken ingezet moeten worden voor welk type vragen en voor welke ouders. Er heeft nog geen validatie plaatsgevonden van het aanbod van opvoedsteun rond mediagebruik.*

Competenties en vaardigheden van professionals

Binnen de bibliotheken zijn steeds meer medewerkers die een opleiding tot mediacoach hebben gevolgd. De indruk bestaat echter dat de kennis over de sociale en technische betekenis van media in een pedagogisch kader bij professionals over het algemeen nog beperkt is. Daarnaast speelt voor meerdere professionals een probleem van technische kwaliteiten. Opvoedondersteuners (niet zelden “dames 45+”) zijn lang niet altijd voldoende toegerust voor het bieden van technisch ondersteuning. Omgang met computers en programma’s die daarop draaien vormt regelmatig een hindernis, waardoor de professionals terugdeinzen om over media te praten of er zelf iets mee te doen. *Professionals voelen zich dus lang niet altijd voldoende gekwalificeerd om zelf een goede keus te maken uit het bestaande informatiemateriaal of om zelf mediaopvoeding vorm te geven.*

4. Taken en functies van professionals bij mediaopvoedondersteuning

De kenniskring heeft in antwoord op de vraag welke taken en functies professionals hebben bij mediaopvoedondersteuning hun taken en functies geïnventariseerd. Volgens de kenniskring hebben professionele opvoedondersteuners ten aanzien van mediaopvoeding de volgende zes taken en functies.

Bewustwording van ouders vergroten

Voorafgaand aan het vergroten van kennis en het aanleren van vaardigheden van ouders, is het noodzakelijk dat ouders bewust zijn van de grote rol die media spelen in het gezinsleven, zowel in het leven van kinderen als in het leven van ouders zelf. Dat is bepalend voor de noodzaak en urgentie van mediaopvoeding. Professionals hebben een taak in het vergroten van het mediabewustzijn van ouders. Pas wanneer ouders inzien dat de media alom aanwezig zijn, media positieve en negatieve invloeden hebben op zowel ouders als kinderen zelf, en dat zij als ouders die invloeden kunnen sturen, kunnen nieuwe kennis en vaardigheden benut worden. Het bewust maken van ouders door professionals betreft onder andere:

- Zichtbaar maken wat thema's zijn in de opvoeding die te maken hebben met media
- Bijbrengen bewustwording van het belang van mediaopvoeding en rol ouders daarin
- Bewustwording van eigen / huidig mediagebruik en invloed daarvan op hun kinderen
- Bewustmaken van invloed van media door middel van voorlichting op verschillende niveaus (voorlichting massamedia)
- Inzicht geven / hebben in de effecten van media op kinderen
- Observeren / in de gaten houden wat er thuis gebeurt / bewustzijn creëren
- Ouders mediabewust maken (niet normatief)
- Niet alleen reageren op vragen, ook preventief het thema onder de aandacht brengen en ouders actief bevragen

Informatie en voorlichting

Een goed informatie- en voorlichtingsaanbod vervult een belangrijke rol voor ouders om, in overeenstemming met de fase van ontwikkeling, hun kinderen te kunnen stimuleren en enthousiasmeren en te begeleiden of te beperken bij media gebruik. Zowel bij de keuzes voor de inhoud als voor de tijd die kinderen aan media besteden kan informatie en voorlichting opvoedingsonzekerheid wegnemen en steun bieden bij het nemen van beslissingen.

Voor opvoedondersteuning bij de mediaopvoeding moeten de volgende onderwerpen deel uitmaken van het informatie- en voorlichtingsaanbod van professionals:

Praktische informatie: Informatie over (technische) hulpmiddelen en informatiebronnen

- Informeren over instrumenten die ouders kunnen gebruiken in opvoeding, zoals mediaslot
- Toeleiden naar bruikbare informatie over mediaopvoeding (voor ouders)
- Op de hoogte brengen van boeken
- Kennis laten maken met tools / hulpmiddelen: bibliotheek, kijkwijzer, mediaopvoeding.nl
- Toegankelijk maken van informatiebronnen

Informatie over regels: kennis over regels, rechten en plichten

- Ouders informeren over wettelijk geregelde kwesties (leeftijdgrenzen bioscoop, games kopen)

Informatie en voorlichting over mediagebruik van kinderen in verschillende levensfasen/ontwikkelingsfasen

- Richtlijn voor 'normaal' mediagebruik van kinderen (voor ouders) geven
- Inzicht geven in positieve invloeden passend bij de leeftijd
- Inzicht geven in risico's bij passende leeftijd
- Richtlijnen geven over mediagebruik
- Onderzoek naar identiteit uitleggen; hoe ontwikkelt de identiteit en wat is de rol van de media hierbij

Informatie en voorlichting over ontwikkelingsstimulering in relatie tot mediagebruik

- Ook de positieve kanten benadrukken (wat leert je kind ervan en wat is leuk)
- Alternatieve vrijetijdsbesteding: ouders ideeën geven voor andere tijdbesteding / en de link met bewegen: passief zitten en gewichtstoename
- Kennis over functies en mogelijkheden van verschillende media geven

Informatie en voorlichting over veiligheid en verantwoord gebruik

- Praten / informeren over mogelijke risico's, schadelijkheid (bv 3D effecten)

Algemene kennis over media vormen

- Informatie over kennis uit wetenschap vertalen naar dagelijkse praktijk van het gezin
- Ouders informeren over actuele maatschappelijke discussies m.b.t. media (geweld, verslaving, verboden enz.)
- Kennis over functies en mogelijkheden van verschillende media geven
- Kennis over verschillende media: wat zijn media (incl. reclame) verspreiden
- Diversiteit van media aanreiken

Informatie over 'sociale kaart'

- Informatie over kwalitatief goed aanbod van voorzieningen voor mediaeducatie en mediawijsheid voor kinderen en ouders

Vergroten van vaardigheden van ouders/aanbieden praktische steun

Het aanbieden van praktische steun om vaardigheden van ouders te vergroten en handvatten te bieden bij de mediaopvoeding behoort eveneens tot het aanbod van opvoedondersteuning bij media opvoeding. Daarmee kunnen ouders hun zelfvertrouwen vergroten. Het betreft een concreet aanbod van activiteiten gericht op:

- Ouders ondersteunen zodat zij het mediagebruik van kinderen zelfstandig kunnen doseren
- Handhaven van regels en grenzen met betrekking tot mediagebruik
- Handvatten bieden om over media te praten (zoals bij seksuele voorlichting)
- Handvatten bieden om het gesprek aan te gaan met het kind om zicht op het mediagedrag te krijgen

- Gespreksonderwerpen over media aanreiken en technieken / handvatten bieden voor het voeren van deze gesprekken
- Praktische ondersteuning: vaardigheden vergroten, cursus face-book voor ouders
- Ouders ondersteunen bij 'leef hebben' om in te grijpen, bijvoorbeeld door hen vaardigheden te leren bij het hanteren van regels en grenzen
- Ouders zelf 'zekerder' maken zodat zij zelf ook actief media kunnen gebruiken
- Mediageletterdheid vergroten
- Ouders ondersteunen bij 'leef hebben' om in te grijpen; door ze vaardigheden te leren (regels en grenzen)
- Middelen bespreken, demonstreren en oefenen met ouders

Bevorderen van sociale steun en zelfhulp rondom mediaopvoeding

Uit veel studies komt naar voren dat persoonlijk contact, in de eerste plaats met andere ouders, een veel gebruikte en geschikte vorm van opvoedingsondersteuning is. Onderlinge steun van ouders heeft positieve effecten. De taak van de professional is daarbij:

- Organiseren en stimuleren van interactie tussen opvoeders rond het onderwerp mediaopvoeding

Pedagogische advisering/pedagogische hulp

Pedagogische advisering of pedagogische hulp zijn vormen van individuele laagdrempelige, kortdurende ondersteuning die tot doel hebben om ouders te ondersteunen in het verbeteren van hun eigen opvoedingssituatie. Ouders kunnen bij het mediagebruik van hun kind een vraag hebben zoals advies of begeleiding bij de aanpak van bepaald probleemgedrag, of bij het hanteren van een pedagogische situatie. Ouders vinden dat het anders moet, maar weten niet hoe.

Bij pedagogische advisering gaat het om het verhelderen van het probleem samen met de ouders, zicht krijgen op de factoren die het probleem beïnvloeden en mogelijk in stand houden, en uitstippelen van een bepaalde aanpak. Bij mediaopvoeding heeft de professional als taak:

- Eventuele stoornissen of problemen, bijvoorbeeld angst of overgewicht, kunnen koppelen aan het mediagebruik van het kind en daarop kunnen adviseren;
- Ouders en kind actief bevragen op mediagebruik bij kinderen (in vragenlijsten voor intake e.d. standaard vragen met betrekking tot mediagebruik opnemen)
- Advies bij problemen geven

(Vroegtijdig) signaleren en verwijzen

Soms blijkt al bij een eerste contact dat ouders elders beter geholpen kunnen worden, bijvoorbeeld omdat men daar over specifieke deskundigheid beschikt of omdat de problemen van ouders een intensievere vorm van ondersteuning vragen, bijvoorbeeld bij een gameverslaving. Dan heeft de 'opvoedondersteuner' een signalerende en verwijzende rol.

Verwijzing is noodzakelijk wanneer de gewenste hulp de eigen competenties overschrijdt. Taak van de professional bij mediaopvoeding is dan:

- Signaleren van problemen en doorverwijzen indien nodig
- Actief bevragen

5. Het aanbod van opvoedondersteuning

Opvoedondersteuning bij mediaopvoeding wordt aangeboden door professionals en organisaties voor opvoedingsondersteuning. Het gaat om verschillende werkvelden in de 0^e, 1^e en 2^e lijn van zorg, zoals de CJG's, bibliotheken, GGD's, opvoedbureau's, ZAT's et cetera.

De organisaties met een aanbod voor opvoedondersteuning, die in de kenniskring vertegenwoordigd zijn, hebben verschillende doelen en expertises. Taken op het gebied van ondersteuning bij mediaopvoeding moeten volgens de kenniskring vorm krijgen vanuit de doelen en de typische kwaliteiten van de verschillende organisaties en werkvelden. Er moet afstemming zijn tussen de organisaties, zodat zij elkaar kunnen versterken en naar elkaar kunnen verwijzen.

In de kenniskring is geïnventariseerd welke algemene doelen en kerntaken de organisaties met een aanbod voor opvoedondersteuning hebben en welke taken en functies bij ondersteuning van mediaopvoeding zij kunnen hebben in het licht van hun algemene doelen. Voor zover de organisaties, waar de deelnemers van de kenniskring werken, al activiteiten uitvoeren op het gebied van ondersteuning bij mediaopvoeding zijn voorbeelden geïnventariseerd. Daarnaast hebben de deelnemers wensen geformuleerd om de ondersteuning bij mediaopvoeding in hun organisatie te versterken.

Bibliotheek:

Algemeen doel en kerntaken: burgers ondersteunen bij het gebruik van geschreven en audiovisuele media; media-uitingen collectioneren en beschikbaar stellen; educatie ondersteunen.

Taken en functies opvoedondersteuning bij mediaopvoeding: de bibliotheek is een loket voor het bevorderen van mediawijsheid. Medewerkers opereren als mediacoach om de burger te ondersteunen bij het gebruik van media, met name online media.

Praktijkvoorbeelden en wensen Bibliotheek Haarlem en omstreken

- *Praktijkvoorbeeld:* Informatieavonden over mediawijze onderwerpen, bijvoorbeeld kansen en valkuilen van gaming, kinderen en internet. De avonden worden verzorgd dooreen gastspreker met kennis en ervaring met betrekking tot het onderwerp maar die ook op verschillende niveaus, met verschillende soorten ouders van gedachten kunnen wisselen.
- *Wens:* Een aparte plank/collectie/leeshoek/probeerhoek over mediaopvoeding in de bibliotheek

Gemeentelijke Gezondheidsdienst (GGD)/Jeugdgezondheidszorg (JGZ)

Algemeen doel en kerntaken: De GGD zet zich in voor de gezondheid van alle bewoners van een regio of gemeente. De gezondheidsbevordering is gericht op gedrag gerelateerde gezondheidsproblemen, zoals het verbeteren van menselijk gedrag in relatie tot hun omgeving, het verbeteren van de omgeving waardoor eerder voor gezond gedrag wordt gekozen, en het samenwerken met andere preventie- en gezondheidsbevorderende organisaties. Contact met ouders en kinderen geschiedt veelal via de afdeling Jeugdgezondheid (JGZ) in de vorm van monitoring en

signalering, vaststellen van zorgbehoeftes, voorlichting en begeleiding, en het zorgsysteem onderhouden.

Taken en functies opvoedondersteuning bij mediaopvoeding: Bijscholing en bevordering van de deskundigheid van professionals over opvoedondersteuning rond preventiethema's. Daarnaast, via de afdeling JGZ, het versterken van de opvoeding van ouders via onder andere opvoedcursussen, gastlessen, en ouderavonden. De GGD/JGZ kan bijvoorbeeld gevallen signaleren waar ondersteuning van (media)opvoeding nodig is en (op basis van richtlijnen in de ideale situatie) adviseren over gezond mediagebruik. Ouders kunnen meer bewust worden van de kansen en risico's van mediagebruik en van hun eigen inbreng om die kansen en risico's te sturen.

Praktijkvoorbeelden en wensen GGD Den Haag

- *Praktijkvoorbeeld:* Opvoedingsondersteuning bij digitaal pesten, in aanvulling op lespakketten voor kinderen en docenten over digitaal pesten. Ouders krijgen informatie over pestgedrag en media en discussiëren over het thema (online) pesten.
- *Wens:* Richtlijnen voor media gebruik: wat is normaal/gezond gebruik van een kind en hoe kan moet de vrije tijd worden ingedeeld? Er is behoefte aan kennisbronnen en gevalideerde informatie.

Centrum voor Jeugd en Gezin (CJG)

Algemeen doel en kerntaken: bevorderen van optimale opvoeding en ontwikkelingskansen van jeugdigen; ontwikkelingsproblemen voorkomen; (preventief) ondersteuning bieden om het opvoeden en opgroeien te ondersteunen.

Taken en functies opvoedondersteuning bij mediaopvoeding: Situatiericht en algemeen voorlichting en advies over media en opvoeding bieden, alert zijn op (schadelijke) invloeden van ongepast mediagebruik, bundelen en bieden van laagdrempelige opvoedtips en –steun, en doorverwijzen naar gespecialiseerde hulp. Naast informeren ook bewustzijn bij ouders motiveren. Lezingen samen met GGD ondersteunen en organiseren op scholen waar kinderen, ouders en opvoeders samenkomen. Vragen van ouders bundelen en beantwoorden.

Wensen CJG Arnhem en Ouderloket CJG Enschede:

- *Wens CJG Arnhem:* Makkelijk bruikbare achtergrondinformatie, zoals factsheets. Die kunnen professionals helpen om op specifieke punten te letten bij vragen of gesprekken met ouders. Ook kan daarin worden opgenomen wat voor tips meegegeven kunnen worden aan ouders of naar welke organisaties kan worden doorverwezen.
- *Wens Ouderloket CJG Enschede:* Goede beroepskrachten die inhoudelijk snel kunnen meewerken aan een lezing. Het uitventen van kennis en informatie vergt veel inzet.

Opvoedbureau

Algemeen doel en kerntaken: Pedagogische hulp en advies bieden bij de opvoeding.

Taken en functies opvoedondersteuning bij mediaopvoeding: ouders ondersteunen bij de opvoeding en specifiek bij het mediagebruik van hun kinderen. Nu werkt het opvoedbureau vooral reactief en worden vragen van ouders beantwoord. Vooral vragen over regels en grenzen stellen, soms ook over hoe ouders met hun kinderen over de media kunnen communiceren.

Wens opvoedbureau Utrecht:

- *Wens:* meer proactief en preventief opereren: ouders meer benaderen vanuit een adviserende en ondersteunende rol gebaseerd op eigen deskundigheid van de professionals. Bijvoorbeeld door het aanbieden van themabijeenkomsten. Er is daartoe behoefte aan deskundigheidsbevordering en informatief materiaal voor professionals.

6. Aanbevelingen

In de kenniskring zijn verschillende aandachtspunten en knelpunten besproken met betrekking tot de opvoedondersteuning bij mediaopvoeding in de praktijk. Ook zijn wensen en verbetervoorstellen genoemd. In deze laatste paragraaf geven we de belangrijkste vijf aanbevelingen van de kenniskring mediaopvoeding weer. Waar mogelijk geven we ook aan hoe de aanbevelingen in de praktijk volgens de kenniskring een vervolg kunnen krijgen.

Ontwikkelingsschema naar leeftijd

De kenniskring heeft geconstateerd dat in de praktijk grote behoefte bestaat aan richtlijnen met betrekking tot het mediagebruik van kinderen. Het is daarvoor wenselijk dat een ontwikkelschema naar leeftijd beschikbaar komt. Het schema moet een overzicht geven van de wijze waarop kinderen zich gemiddeld ontwikkelen, hoe hun mediagebruik in die verschillende stadia eruit ziet, met welke belangrijke positieve en negatieve effecten ouders dan rekening kunnen houden, en hoe opvoeders (zowel professionele als ouders zelf) daar dan het meest efficiënt op kunnen ingrijpen.

Voor het uitwerken van zo'n ontwikkelschema is het wenselijk deskundigen uit verschillende disciplines te betrekken. Zowel kennis en inzichten uit de pedagogiek, ontwikkelingspsychologie als uit 'media en communicatie'- studies zijn noodzakelijk om het schema te complementeren en in te vullen.

Een aandachtspunt bij het ontwikkelschema is dat de technische ontwikkelingen heel snel gaan waardoor inzichten ook weer snel achterhaald zijn. Er moet dus een balans gevonden worden tussen algemene relevante en actuele kennis. Het NJI en OudersOnline/Mijn kindOnline hebben zich bereid verklaard om de mogelijkheden om een ontwikkelingsschema te realiseren te onderzoeken.

Informatie toegankelijk maken

Professionals zouden graag een helder overzicht hebben van bestaande informatiebronnen, hulpmiddelen en andere instrumenten die ze kunnen gebruiken bij de opvoedingsondersteuning, ofwel voor hun eigen deskundigheid, ofwel om ouders op te kunnen attenderen. De bruikbaarheid en kwaliteit van die ondersteuningsmiddelen zou daarbij ook in kaart gebracht moeten worden.

Aansluitend op het ontwikkelschema is het ook van belang dat er factsheets komen waar professionals op korte termijn gebruik van kunnen maken. In de factsheets kunnen veel voorkomende vragen en problemen kort worden behandeld. Goede, gevalideerde en actuele informatie over jeugd, media en opvoeding is belangrijk voor professionals in verschillende beroepsvelden en voor individuele ouders. Ook hier geldt dat het NJI en OudersOnline/Mijn kindOnline de mogelijkheden om factsheets te ontwikkelen willen onderzoeken.

Professionals mediawijs maken

Het vergroten van technische vaardigheden en kennis van de betekenis van media voor het opgroeien en ontwikkelen van kinderen bij professionals die als pedagogisch medewerker opereren is als belangrijk aandachtspunt in de kenniskring naar voren gekomen. Professionals die nu als mediacoach opereren ontberen, zo lijkt het de kenniskring, nu nog kennis en vaardigheden op het vlak van opvoedingsvraagstukken. Netwerken als mediawijzer.net zouden meer kunnen investeren

in het stimuleren en realiseren van de specifiek gewenste professionalisering van deze beide doelgroepen. Er bestaan bijvoorbeeld wel diverse organisaties met een interessant aanbod voor allerlei soorten professionals, maar volgens de kenniskring is er nog geen goed en toegankelijk overzicht van dat aanbod en van de kwaliteit ervan.

Mediaopvoeding en mediawijsheid meer nadrukkelijk benoemen als beleidsspeerpunt

De indruk van de kenniskring is dat mediaopvoeding nog niet hoog op de agenda staat van organisaties die werkzaam zijn in de jeugdsector, zoals het welzijnswerk, de jeugdopvang, de jeugdzorg, gezondheidsdienst en opvoedondersteuning. Bij een aantal organisaties lijkt wel een omslag gaande. De kenniskring pleit ervoor dat netwerken als mediawijzer.net meer aandacht genereren voor thema's als mediawijsheid en mediaopvoeding en stimuleren dat die thema's ook in het beleid van de jeugdsector gepaste aandacht hebben.

'Bronnenkaart'

Professionals zijn gebaat bij een overzicht van organisaties die actief zijn op het gebied van opvoedingsondersteuning in het algemeen en mediaopvoeding in het bijzonder. Met zo'n overzicht kan inzicht gegeven worden in de verschillende taken en verantwoordelijkheden van elke organisatie ten opzicht van de ouders die ondersteuning behoeven bij de mediaopvoeding. Een goed functionerend systeem van ondersteuning voorkomt dat verschillende organisaties dubbele of tegenstrijdige taken uitvoeren, terwijl de professionals tevens een handvat hebben om gericht te kunnen doorverwijzen. Op termijn kan een bronnenkaart behulpzaam zijn bij het organiseren van getrapte hulp, omdat dan duidelijk is welke organisaties vooral lichte hulp kunnen verlenen en welke organisaties zwaardere vormen van opvoedingssteun bieden.

Het Nederlands Jeugdinstituut

Het Nederlands Jeugdinstituut is het landelijk kennisinstituut voor jeugd- en opvoedingsvraagstukken. Het werkterrein van het Nederlands Jeugdinstituut strekt zich uit van de jeugdgezondheidszorg, opvang, educatie en jeugdwelzijn tot opvoedingsondersteuning, jeugdzorg en jeugdbescherming evenals aangrenzende werkvelden als onderwijs, justitie en internationale jongerenprojecten.

Missie

De bestaansgrond van het Nederlands Jeugdinstituut ligt in het streven naar een gezonde ontwikkeling van jeugdigen, en verbetering van de sociale en pedagogische kwaliteit van hun leefomgeving. Om dat te kunnen bereiken is kennis nodig. Kennis waarmee de kwaliteit en effectiviteit van de jeugd- en opvoedingssector kan verbeteren. Kennis van de normale ontwikkeling en opvoeding van jeugdigen, preventie en behandeling van opvoedings- en opgroei problemen, effectieve werkwijzen en programma's, professionalisering en stelsel- en ketenvraagstukken. Het Nederlands Jeugdinstituut ontwikkelt, beheert en implementeert die kennis.

Doelgroep

Het Nederlands Jeugdinstituut werkt voor beleidsmakers, staffunctionarissen en beroepskrachten in de sector jeugd en opvoeding. Wij maken kennis beschikbaar voor de praktijk, maar genereren ook kennisvragen vanuit de praktijk. Op die manier wordt een kenniscyclus georganiseerd, die de jeugdsector helpt het probleemoplossend vermogen te vergroten en de kwaliteit en effectiviteit van de dienstverlening te verbeteren.

Producten

Het werk van het Nederlands Jeugdinstituut resulteert in uiteenlopende producten zoals een infolijn, websites, tijdschriften, e-zines, databanken, themadossiers, factsheets, diverse ontwikkelings- en onderzoeksproducten, trainingen, congressen en adviezen.

Meer weten?

Met vragen over het Nederlands Jeugdinstituut of zijn beleidsterreinen kunt u op werkdagen van 9 tot 13 uur terecht bij onze Infolijn, telefoon (030) 230 65 64 of via e-mail info@nji.nl.

Voor de meest actuele informatie: www.nederlandsjeugdinstituut.nl.